

Marko Kolić

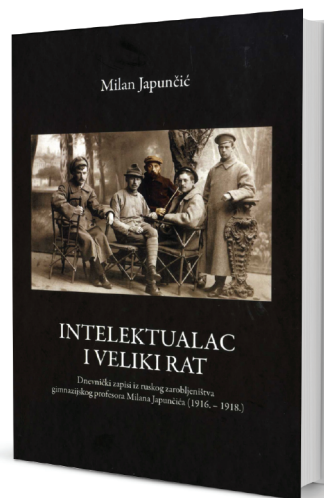
Ovaj rad dostupan je za upotrebu
pod međunarodnom licencom
Creative Commons Attribution 4.0

MILAN JAPUNČIĆ. Intelktualac i Veliki rat: dnevnički zapisi iz ruskog zarobljeništva gimnazijskog profesora Milana Japunčića (1916. – 1918.).

Gospić/Zagreb: Državni arhiv u Gospiću,
Centar za inovativne studije Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2024.

Knjiga koju prikazujemo nastala je kao rezultat sretne sinergije dvaju ključnih elemenata – višedesetljetnih napora obitelji Japunčić i njezinih potomaka da sačuvaju obiteljsko nasljeđe te znanstveno-stručne javnosti koja je prepoznala vrijednost sačuvanih zapisa. U središtu kritičkog izdanja su dnevnički zapisi gospićkog gimnazijskog profesora Milana Japunčića. Zapisi su nastali u razdoblju od 1916. do 1918. i svjedoče o Japunčićevom iskustvu Prvog svjetskog rata. Od ukupno 16 bilježnica nastalih i poslanih, u Gospić su stigla svega četiri dnevnička svešćica koja su i priređena u ovom izdanju. Rukopis je preživio Drugi svjetski rat zahvaljujući Japunčićevoj supruzi Katici. Prva istraživanja dnevničkih zapisa omogućila je Đurđa Žaknić, najmlađa kći u obitelji Japunčić. Žaknić je prepisala cjelokupni dnevnik kako bi bio čitljiviji te napravila prva tumačenja rukopisa kako bi otklonila pojedine nejasnoće. Izdanje ove knjige omogućila je liječnica Marina Kuzman, Đurđina kći i Japunčićeva unuka, koja je ustupila izvorni rukopis, majčine prijepise i fotografije te pratila cijeli proces objave kritičkog izdanja.

U cijeli je projekt, uz Japunčićeve nasljednike, bilo uključeno više pripadnika znanstveno-stručne javnosti zahvaljujući kojima je ovo kritičko izdanje ugledalo

svjetlo dana. Rukopis je priredila Marta Janković, diplomirana povjesničarka i članica Centra za inovativne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Izdavanje knjige omogućili su Državni arhiv u Gospiću i Centar za inovativne studije Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Urednici knjige su dr. sc. Ivica Mataija, ravnatelj Državnog arhiva u Gospiću, prof. dr. sc. Tihana Petrović Leš, članica Centra i ujedno voditeljica projekta *Vizualni identitet hrvatske nacije i domovine u prvoj polovici 20. stoljeća* u okviru kojega je obrađen tekst dnevnika, te doc. dr. sc. Filip Šimetin Šegvić, tadašnji voditelj Centra. Recenzenti knjige su dr. sc. Filip Hameršak, ravnatelj Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža, i dr. sc. Mario Stipančević, pročelnik Zavoda Ivan Kukuljević Sakcinski Hrvatskog državnog arhiva. S obzirom na to da je Japunčić u zapisima ponekad koristio njemački i ruski jezik, u točnosti prijevoda rukopisa priređivačici su pomogli rusist Domagoj Kukulj i germanistica Lara Zelić. Stručnu podršku u provjeri podataka i vojne terminologije dao je Nikola Tominac, umirovljeni pukovnik Hrvatske vojske, istaknuti poznavatelj hrvatske vojne povijesti, posebno Prvog svjetskog rata.

Dnevničkim zapisima prethode tri priloga. Uvodno poglavlje „Intelektualac i Veliki rat. Dnevnički zapisi iz ruskog zarobljeništva gimnazijskog profesora Milana Japunčića (1916.–1918.)“ (7–8) napisala je Petrović Leš. Potom slijedi iscrpan životopis „Milan Japunčić i Veliki rat (1914. – 1918.)“ (9–23) kojeg je priredio prof. dr. sc. Željko Holjevac, iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Prilog donosi niz podataka koji čitatelju omogućuje da dobije bolji uvid u Japunčićev život i djelo što je nedvojbeno utjecalo i na nastanak dnevničkih zapisa koje odlikuje stvarateljeva intelektualna širina. Prilog „Priređivački uvod u mikrokozmos Milana Japunčića“ (25–36) napisala je Marta Janković koja je otkrila s kojim se sve izazovima susrela i koje je sve postupke primijenila u priređivanju kritičkog izdanja. Na kraju knjige nalazi se „Summary“ (209–211), „Popis izvora i literature“ (213–230), „Popis slikovnih priloga“ (231–232), „Kazalo osobnih imena“ (233–239) te „Kazalo geografskih pojmova“ (240–248).

U središtu knjige su dnevnički zapisi (37–207). Prvi dio dnevnika bavio se Japunčićevim doživljajima rata u kojem je tijekom 1915. i 1916. sudjelovao kao natporučnik austro-ugarske vojske na bojištima u Bukovini i Galiciji. Dnevnik započinje Japunčićevim povratkom na front nakon kraćeg dopusta početkom veljače 1916. koji je proveo u Karlovcu. Japunčić donosi različite opise iz ratne svakodnevice, ponekad ponesen emocijama jer „braneći ondje međe naše domovine, branim i ženu i djecu i oca, branim grob mile majke, branim sve što mi je sveto i milo“ (39). Rado je pisao o susretima s domaćim ljudima, poput ličkog časnika Luke Šnjarića

(60–62), i anegdotama koje su se u tim trenucima dogodile. Ipak, najviše je pisao o svakodnevnim izazovima s kojima se susretao u ratu. Kao zapovjednik satnije po čitave noći je sa svojim suborcima stražario, a po danu je sve morao pregledati „i svagdje što se kaže nos zabosti“ (70). Prvi dio dnevnika završava opisima posljednjih dana netom prije odlaska u rusko zarobljeništvo 28. lipnja 1916. godine.

Drugi dio dnevnika prema želji Đurđe Žaknić započinje Japunčićevim opisom Sibira. Japunčić je na temelju dostupnih podataka napravio opsežnu analizu Sibira analizirajući demografske, gospodarske i etnografske običaje tamošnjeg stanovništva te pojedine gradove važne za regiju u kojoj se zatekao. Potom slijede dnevnički zapisi nastali u razdoblju od 9. travnja 1917. do 3. svibnja 1917. te od 26. ožujka 1918. do 15. lipnja 1918. godine. Japunčić je vrijeme u zarobljeništvu kratio intelektualnim radom koji svjedoči o širini njegovih interesa. Ovisno o mogućnostima redovito je čitao novine i knjige na njemačkom i ruskom jeziku, promišljajući o društvu u kojem živi, o političkoj situaciji, budućnosti, literarnim problemima i mnogočemu drugom.

Zaključno treba reći kako kritičko izdanje dnevničkih zapisa Milana Japunčića predstavlja važan iskorak u daljnjem upotpunjavanju znanja o Prvom svjetskom ratu. Ovo djelo sadrži niz vrijednih podataka koji govore o intelektualnoj širini Milana Japunčića i pružaju mikrohistorijski pogled na Prvi svjetski rat. Zahvaljujući tome, zapisi predstavljaju vrijedan izvor za daljnja interdisciplinarna istraživanja. Konačno, knjiga predstavlja primjer dobre prakse u kojoj akademska zajednica surađuje s vlasnicima privatnih arhiva te državnim arhivskom ustanovom s ciljem ostvarivanja nove vrijednosti.